

даних. Використання графових баз даних дозволяє зобразити зв'язки та залежності між різними носіями інформації, що є важливим у розслідуванні складних кримінальних ситуацій. За допомогою графових баз даних можна аналізувати зв'язки між особами, подіями, об'єктами та іншими елементами, що сприяє виявленню злочинів та розкриттю їх замовників [3, с. 80]. Сьогодні соціальні мережі є цінним джерелом інформації про кримінальні правопорушення та злочинців. За допомогою аналізу даних з соціальних мереж можна виявити зв'язки між кримінальними групами, ідентифікувати підозрюваних та визначити нові форми злочинної діяльності. Застосування технологій аналізу великих обсягів даних дає змогу зібрати, зберегти та обробити великі масиви інформації з різних джерел. Обробка даних в режимі реального часу дозволяє оперативно виявляти та розслідувати кримінальні правопорушення.

Здійснений у межах доповіді загальний аналіз може свідчити про необхідність підвищення ефективності роботи підрозділів кримінального аналізу в Україні. Використання сучасного програмного забезпечення та інформаційних технологій, вдосконалення процесу навчання співробітників, розширення співпраці зі спеціалізованими установами, а також розробка та впровадження стандартів роботи є найбільш важливими шляхами досягнення цієї мети. Реалізація запропонованих заходів сприятиме покращенню якості та ефективності роботи підрозділів кримінального аналізу, що є важливим фактором в забезпеченні безпеки суспільства.

1. Кисельов А. О. Досвід використання підрозділами Національної поліції технологій «OSINT» у протидії кримінальним правопорушенням. *Актуальні питання та перспективи розвитку кримінального аналізу в правоохоронній системі України*: матер. міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11 серпня 2022 р.). К. : НАВС, 2022. С. 80-81.

2. Ханькевич А. М. Використання кримінального аналізу в діяльності підрозділів кримінальної поліції. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 листопада 2018 р.). Харків, 2018. С. 194-196.

3. Конотопов Є. О., Ярова Ю. С. Використання технологій аналізу даних та штучного інтелекту в кримінальному розшуку. *Штучний інтелект і проблеми управління*. 2021. С. 79–88.

Юрій КРАМАРЕНКО

доцент кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0002-9023-6302>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Систематична злочинна діяльність, особливо в її організованих формах, не може здійснюватися без фінансової основи. Корупція, торгівля людьми, наркотичними засобами, зброєю та інші види злочинної діяльності зазвичай тісно пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів (майна), одержаного злочинним шляхом. Такі явища у поєднанні з фінансуванням тероризму та розповсюдження зброї масового знищення складають стратегічні загрози для захищеності основ суспільного розвитку як на державному, так і міжнародному рівнях. Високий рівень адаптації злочинних груп та організацій до поточних умов та суспільно-економічних змін вимагає від системи державних та правоохоронних органів постійного моніторингу поточної ситуації, прогнозування та удосконалення механізмів виявлення, документування та припинення злочинної діяльності. В цьому контексті удосконалення методів та інструментів протидії легалізації доходів (майна), отриманих злочинним шляхом, є одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів.

Сучасні світові тенденції в сфері систематичної злочинної діяльності вимагають переосмислення підходів до протидії цьому явищу. Так, за оцінками Європолу, третина злочинних мереж, що діють на території Європейського Союзу, вдається до корупції, а 80 % використовують легальні бізнес-структури [1]; а в «Керівних принципах», розроблених

Комітетом Ради Європи з боротьби з тероризмом (CDCT) та прийнятих Комітетом Міністрів 31 березня 2021 р., зазначено, що тероризм і транснаціональна організована злочинність стали проявляти тенденції до оперативного зближення, що призводить до їхньої співпраці і співіснування, оскільки кожна з них отримала користь з методів роботи одне одного, а певні терористичні групи трансформуються в організовані злочинні групи і навпаки, і межа між ними часто є нечіткою [2].

Відповідно до поточних оцінок, зроблених в межах розробки «Стратегії MONEYVAL щодо протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (2023-2027 роки)», відмивання коштів у всьому світі складає від 500 млрд до 1 трлн доларів, що має катастрофічні наслідки для світової економіки та суспільства [3]. Вказані тенденції дають можливість констатувати потребу злочинних груп та організацій у легалізації злочинних доходів та пошуку альтернативних засобів для їхнього обігу.

Ще однією із загроз є організована злочинність, котра становить проблему світового масштабу, а не тільки для України. Як вже зазначалось у попередніх дослідженнях, майбутні тенденції організованої злочинності будуть формуватися під впливом глобальних змін у таких сферах, як демографія, міграція, урбанізація, конфлікти та економіка. При цьому основними тенденціями визначаються наступні:

- суб'єкти організованої злочинності стають більш пов'язаними між собою та набувають характеру транснаціональності;
- у транснаціональній організованій злочинності беруть участь як високоструктуровані, так і слабоструктуровані організації;
- традиційні ієрархічно організовані злочинні групи в умовах тиску з боку правоохоронних органів виробили «клітинну структуру», аналогічну тій, яка спостерігається у терористичних груп і складається з невеликих мереж, що проводять роботу, яку раніше виконували більш жорсткі структури;
- завдяки розвитку технологій, засобів комунікації та обміну інформацією і знаннями злочинні організації не тільки отримали більше можливостей для обміну «злочинним досвідом», а й стали отримувати такий досвід від терористичних організацій, з якими вони все більше починають співробітничати або перетворюватись одна на одну, внаслідок чого відмінність між ними іноді зникає;
- технологія є ключовим компонентом більшості злочинних дій, що здійснюються організованими злочинними групами;
- безпрецедентною є міра гнучкості, що проявляється як особлива легкість, з якою злочинці пристосовуються до змін у суспільстві [4, с. 200].

Вказані тенденції потребують розробки дієвих заходів моніторингу поточної ситуації в сфері злочинної активності, удосконалення заходів та засобів виявлення та розслідування фактів злочинної діяльності, пов'язаної із отриманням доходів.

З огляду на чинне законодавство України вбачається, що вказана проблематика не знаходиться осторонь від нормативно-правових актів стратегічного спрямування. Так, пунктом 10 Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України № 392/2020 від 14 вересня 2020 р., до загроз національній безпеці та національним інтересам України віднесено те, що «сучасна модель глобалізації уможливила поширення міжнародного тероризму та міжнародної злочинності, зокрема у кіберпросторі, наркоторгівлі, торгівлі людьми, релігійного та ідеологічного фундаменталізму та екстремізму, підживлюваного з-за кордону сепаратизму, нелегальної міграції, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, розповсюдження зброї масового ураження тощо» [5].

16 вересня 2020 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1126-р була схвалена «Стратегія боротьби з організованою злочинністю», основними напрямками реалізації якої є:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення боротьби з організованою злочинністю;
- формування ефективної системи інституційного забезпечення боротьби з організованою злочинністю;
- запровадження механізмів координації та взаємодії у сфері боротьби з організованою злочинністю;
- запобігання організованій злочинності та боротьба із злочинними організаціями у сферах з високим ризиком її прояву;

- інформаційно-аналітичне, наукове та кадрове забезпечення державних органів, що беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю;
- залучення громадськості до активної участі в боротьбі з організованою злочинністю;
- міжнародне співробітництво у сфері боротьби з організованою злочинністю [6].

Після схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю було прийнято низку нормативно-правових актів, спрямованих на її виконання, що на сьогодні перебувають в стадії реалізації.

Черговим нормативно-правовим актом, спрямованим на удосконалення захисту національних інтересів та забезпечення національної безпеки України, став Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023 «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки» [7].

Зазначені нормативно-правові акти створюють правову основу для удосконалення діяльності правоохоронних органів в сфері протидії злочинній діяльності. Наступні кроки в цьому напрямі визначають конкретні заходи, що зможуть чинити прогнозований вплив на процеси, пов'язані із систематичною злочинною діяльністю. З огляду на проведені дослідження, не вдаючись до детального аналізу та обґрунтування, загальними напрямами та заходами протидії легалізації доходів, одержаних внаслідок злочинної діяльності, вбачаємо такі.

1. Інформаційно-аналітичний та комунікативний напрям, що передбачає такі заходи:

- використання можливостей кримінального та фінансового аналізу для виявлення джерел, учасників, фінансових інструментів, типових моделей дій («схем») та інших умов і обставин щодо обігу та приховування майна (доходів), отриманого внаслідок злочинної діяльності, а також аналіз та узагальнення отриманих відомостей з метою розробки рекомендацій щодо виявлення та розслідування предикатних злочинів;

- налагодження каналів комунікації між силами безпеки щодо обміну інформацією, пов'язаною із дослідженням фінансових аспектів злочинної діяльності, а також виявленням та розслідуванням предикатних злочинів;

2. Організаційно-тактичний напрям, що передбачає такі заходи, як:

- розробка та впровадження у практичну діяльність механізмів взаємодії та координації під час проведення дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності, а також виявлення та розслідування предикатних злочинів;

- розробка та впровадження у практичну діяльність рекомендацій щодо проведення дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності, а також виявлення та розслідування предикатних злочинів;

- запровадження аналітичних звітів за результатами розслідування кримінальних проваджень щодо предикатних злочинів із забезпеченням можливості їх аналізу та узагальнення;

- залучення закладів вищої освіти та науково-дослідних установ, що підпорядковані суб'єктам, віднесеним до сил безпеки, до розробки рекомендацій щодо проведення дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності, а також виявлення та розслідування предикатних злочинів;

3. Правовий напрям, який передбачає наступні заходи:

- розробку підзаконних нормативно-правових актів на рівні уповноважених суб'єктів щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із проведенням дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності, а також виявленням та розслідуванням предикатних злочинів;

- у передбаченому чинним законодавством України порядку ініціювання внесення змін до чинного законодавства щодо оптимізації та підвищення ефективності проведення дослідження фінансових аспектів злочинної діяльності, а також виявлення та розслідування предикатних злочинів, за умов дотримання принципу верховенства права та вимог Конституції України.

Отже, з огляду на сучасний стан суспільно-економічних процесів можна констатувати нагальну вимогу відстоювання принципів, що є підґрунтям для становлення правової держави та розвитку суспільних відносин, заснованих на засадах верховенства права. Реалізація таких заходів можлива за упорядкованої та злагодженої діяльності державних інституцій, насамперед правоохоронних органів, діяльність яких спрямована на забезпечення правопорядку та безпеки.

1. European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment 2017. *Europol*. URL : <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment>.
2. 10.3 Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (CDCT). *Council of Europe*. URL : https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=0900001680a19655.
3. Стратегія MONEYVAL щодо протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (2023-2027 роки). *Державна служба фінансового моніторингу України*. URL : https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Statements%20of%20international%20organizations/UKR_%20Strategy_25_04.pdf.
4. Крамаренко Ю. М., Скок О. С., Шевченко Т. В., Хашев В. Г. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та за кордоном: монографія. Дніпро : ДДУВС, 2022. 216 с.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020. № 392/2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>.
6. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 р. № 1126-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text>.
7. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки: Указ Президента України від 11.05.2023. № 273/2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>.

Дмитро САНАКОЄВ

завідувач кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна),
кандидат юридичних наук, доцент
<https://orcid.org/0000-0002-6783-3168>

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Організована злочинність в Україні залишається серйозною проблемою, особливо в контексті останніх років, коли країна стикається з економічними та політичними викликами. У контексті війни та економічної нестабільності злочинні угруповання активізували свою діяльність, використовуючи нові можливості для незаконного заробітку. Мета цієї доповіді – висвітлити сучасний стан організованої злочинності в Україні та визначити пріоритетні напрями протидії.

Згідно з даними Офісу Генерального прокурора України протягом 2022-2025 років відзначається зростання активності злочинних угруповань [7]. Аналіз вказаних статистичних показників дозволяє виокремити основні тенденції сучасного стану злочинності:

1) збільшення випадків незаконного переміщення товарів через кордон. Зокрема, за даними Державної митної служби України, у 2024 р. митники завадили незаконному переправленню через кордон тютюнових та алкогольних виробів на суму понад 103 млн грн [1]. Крім того, за 11 місяців 2024 р. вони попередили 458 спроб незаконного переміщення через кордон зброї, боєприпасів, вибухових речовин та спецзасобів [2];

2) розширення мереж збуту наркотичних речовин. Так, за даними Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, у 2024 р. було зафіксовано збільшення кількості підпільних нарколабораторій та обсягу збуту наркотиків [6]. Крім того, було зареєстровано більше випадків незаконного обігу наркотичних засобів, включаючи канабіс для медичних цілей [3];

3) поширення незаконної торгівлі зброєю через збройний конфлікт. За даними Консультативної місії Європейського Союзу в Україні, у 2023 р. було зафіксовано збільшення кількості випадків незаконного розповсюдження вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин. Це пов'язане з постійними зіткненнями на лінії фронту та збільшенням кількості зброї, що потрапляє на чорний ринок [4];

4) зростання кількості випадків незаконної міграції та експлуатації людей. Війна та вимушена міграція значно підвищили кількість переміщених осіб, що створило умови для зростання незаконної міграції та експлуатації [9]. Зокрема, за даними Міжнародної організації з міграції, кількість внутрішньо переміщених осіб становила майже 7,1 млн